

LIZDA prasība:

13. Augstskolu likuma un Zinātniskās darbības likuma normu izpilde par bāzes finansējuma nodrošināšanu saskaņā ar Valdības rīcības plānu (izpildes termiņš 31.05.2019.)

IZM atbilde uz LIZDA prasību:

Informējam, ka Satversmes tiesa atzinusi par Satversmei neatbilstošu Augstskolu likuma normu, kas paredz katru gadu augstākajai izglītībai palielināt finansējumu par 0,25% no iekšzemes kopprodukta (IKP). Neskatoties uz to, ministrija uzskata, ka augstākajai izglītībai un zinātnei ir jānodrošina adekvāts ikgadējais finansējuma pieaugums. Finansējums augstākajai izglītībai un zinātnei ir viens no zemākajiem Eiropas Savienības valstu vidū.

Rādītājs	2016.g.	2017.g.	2018.g.	2019.g.
AII (institūciju) kopējais finansējums (MEUR)	284,5	330,6	408,9	435,9
% no IKP	1,13	1,22	1,38	1,44
Studiju kopējais finansējums (MEUR)	197,2	216,8	253,3	267,2
% no IKP	0,79	0,80	0,86	0,88
P&A kopējais finansējums (MEUR)	110,4	137,9	186,2	193,8
% no IKP	0,44	0,51	0,63	0,64

LIZDA komentārs par IZM sniegto atbildi:

LIZDA ilgstoši prasījusi, ka nepieciešams pildīt spēkā esošos normatīvos aktus - finansējums Zinātniskās darbības likuma 33. panta otrās daļas (valsts finansējums zinātniskajai darbībai vismaz 1% no IKP) un Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas pakāpeniskai izpildei (valsts finansējums studijām valsts dibinātās augstskolās vismaz 2% no IKP).

LIZDA vēstulē Satversmes tiesai izteikusi viedokli, ka tiesa pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz maldinošu informāciju, kas sniegta lietas izskatīšanas procesā. Konkrēta finansējuma iekļaušana normatīvajā aktā nevar būt politisko partiju "priekšvēlēšanu solījums" vai "nākotnes solījums sabiedrībai". Daudzus gadus mērķis par konkrētas finansējuma kvotas iekļaušanu un īstenošanu augstākajā izglītībā un zinātnē ir aktuāls Eiropas Savienības valstīs, t.sk. Latvijā. Starptautisko organizāciju ziņojumos par izglītību un pētniecību vienmēr tiek norādīts procentuālais finansējuma apjoms no IKP, līdz ar to, procentuālas finansējuma kvotas esamība ziņojumos,

pētījumos un valstu normatīvajos aktos var būt vispārpieņemta prakse. Šādas normas esamība palīdz konkretizēt plānoto finansējuma apjomu augstākajai izglītībai, un uzliek par pienākumu lēmējvarai un izpildvarai sasniegt rezultātīvu rādītāju praksē.

LIZDA vērs uzmanību, ka starptautisko organizāciju – Pasaules Bankas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas un Eiropas Komisijas ziņojumos un pētījumos regulāri norādīts uz valsts finansējuma nepietiekamību augstākajā izglītībā un pētniecībā. Jau 2000. gadā pieņemtajā Lisabonas stratēģijā Eiropas Savienības valstu vadītāji vienojās par konkrētiem sasniedzamajiem rezultātiem - finansējuma palielināšanu augstākajai izglītībai un pētniecībai, norādot procentu no IKP. Eiropas Savienības līderi jau 2002. gada martā Barselonā papildināja Lisabonas stratēģiju ar uzdevumu – līdz 2010. gadam pētniecības un attīstības finansējumam jāsasniedz 3% no IKP, kur divas trešdaļas no šī finansējuma jānodrošina privātajam sektoram un viena trešdaļa valsts budžetam. 2006. gadā Eiropas Komisijas ziņojumā Eiropas Padomei un Eiropas Parlamentam par universitāšu modernizācijas programmu īstenošanu, saskaņā ar Lisabonas stratēģiju rosināts, ka Eiropas Savienības valstīm ir jābūt mērķim no 2010. gada atvēlēt augstākajai izglītībai vismaz 2% no IKP.

Valdības rīcības plānā iekļautais uzdevums - nodrošināt Augstskolu likumā un Zinātniskās darbības likumā noteikto budžeta pakāpenisku palielinājumu augstākajā izglītībā un zinātnē, ar izpildes termiņu 31.05.2019., netika īstenots (MK 2019. gada 7. maija rīkojums Nr. 210 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai”).

Saskaņā ar IZM datiem, ministrija 22 valsts zinātniskajām institūcijām 2020. gadā piešķir zinātnes bāzes finansējumu 23 480 000 euro apmērā. Kopējais zinātnes finansējums pa gadiem ir lēcienvēidīgs un samazinājās no 0,62 % no IKP 2015. gadā uz 0,44 % 2016. gadā, bet pieauga uz 0,51% 2017. gadā, un 2018. gadā sasniedza 0,63%, kas ir ievērojami mazāk, nekā 1,5% ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, kas ir paredzēti Latvijas Partnerības līguma Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodam ietvaros (<https://www.izm.gov.lv/lv/2020-gada-zinatnes-bazes-finansejums>).

IZM atbilde uz LIZDA prasību:

Attiecībā uz Zinātniskās darbības likuma normas izpildi, kas paredz ikgadēju finansējuma pieaugumu zinātniskajai darbībai ne mazāku par 0,15% no iekšzemes kopprodukta, ministrija iesniedza šādus prioritāros pasākumus Ministru kabinetā vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta un gadskārtējā valsts budžeta likumprojekta sagatavošanas procesā:

Nr. p.k	Prioritārā pasākuma nosaukums	2021.g	2022.g.	2023.g.
1.	Finansējuma pieaugums Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmas projektu īstenošanai	15 000 000	20 000 000	25 000 000
2.	Dalības maksa nodrošināšana Eiropas Kodolpētījumu organizācijā (turpmāk –	466 548	933 097	933 097

	CERN) asociētā valsts statusā			
3.	Zinātnes bāzes finansējuma nodrošināšana pilnā apmērā un jaunu kvalitātes kritēriju ieviešanai, ieskaitot inovāciju radīšanu	39 500 000	39 500 000	39 500 000
4.	Finansējuma nodrošināšana bilaterālās sadarbības projektiem (starptautiskās sadarbības programmu pētniecības un tehnoloģiju jomā)	500 000	500 000	500 000
5.	Valsts pētījumu programmu finansējums	8 253 460	8 253 460	8 253 460

Šogad tika piešķirts papildu finansējums Valsts pētījumu programmai Covid-19 seku mazināšanai 4 981 598 euro apmērā. Kā arī papildu finansējums 2 455 983 euro apmērā jaunajam fundamentālo un lietišķo projektu konkursam vienotas akadēmiskās un zinātniskās karjeras (tenūras) reformas ieviešanai, kura projektu īstenošana tiks turpināta nākamgad. Finansējuma palielinājums zinātnei 2020.-2021. gadā ir lielākais pēdējo piecu gadu laikā.

LIZDA komentārs par IZM sniegto atbildi:

Finansējums 4 981 598 EUR apmērā Valsts pētījumu programmas izveidei Covid-19 radīto seku mazināšanai tika panākts pateicoties LIZDA un sadarbības organizāciju (Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Jauno zinātnieku apvienība, Latvijas Rektoru padome) uzstājībai, adresējot kopīgi parakstītu vēstuli Ministru prezidentam un nozares ministrijām.

Vienotas akadēmiskās un zinātniskās karjeras ieviešanas projekts tika izstrādāts, jo personāla slodžu, atalgojuma un karjeras jautājumi no LIZDA puses tika aktualizēti sākot ar 2017. gadu. LIZDA aicinājumam uzlabot mācībspēku slodžu aprēķināšanu jau 2017./2018.st.g. atsaucās vairākas augstskolas (Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Daugavpils Universitāte, Banku augstskola, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Liepājas Universitāte, Latvijas Jūras akadēmija).

IZM atbilde uz LIZDA prasību:

Arī augstākās izglītības jomā ministrija iesniedza prioritāros pasākumus Ministru kabinetā vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta un gadskārtējā valsts budžeta likumprojekta sagatavošanas procesā:

Nr.p.k	Prioritārā pasākuma nosaukums	2021.g.	2022.g.	2023.g.
--------	-------------------------------	---------	---------	---------

1.	Augstākās izglītības finansēšanas III pīlāra pieaugums	1 000 000	1 400 000	1 600 000
2.	Finansējums Akadēmiskā informācijas centra darbības ilgtspējas nodrošināšanai un valsts deleģēto uzdevumu izpildei	71 401	99 276	99 380
3.	Akadēmiskā personāla minimālo atlīdzības likmju paaugstināšana saskaņā ar pedagogu darba samaksas paaugstināšanas grafiku	7 205 893	7 205 893	7 205 893

Informējam, ka ministrijas prioritārais pasākums “Akadēmiskā personāla minimālo atlīdzības likmju paaugstināšana saskaņā ar pedagogu darba samaksas paaugstināšanas grafiku” ir atbalstīts Ministru kabinetā. Ja budžeta likumprojekts tiks pieņemts ar pašlaik tam ieplānoto finansējumu, no 2021. gada 1. janvāra **akadēmiskā personāla atalgojums tiks palielināts, tādā veidā izpildot normatīvajos aktos noteikto attiecībā uz** pedagogu darba samaksas pieauguma grafiku augstākajā izglītībā. Kā arī 2020. gadā, veidojot 2021. gada un vidējā termiņa budžetu, tika piešķirts papildu finansējums šādiem ministrijas pasākumiem augstākās izglītības un zinātnes jomā 2021. gadam:

1) stipendiju apmēra un skaita palielinājums pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas), bakalaura un maģistra līmeņa studijām ministrijas padotībā esošajām koledžām un augstskolām 2 161 390 euro apmērā; kopā visām valsts augstskolām 5,1 milj. euro 2020.–2021.gadā;

2) zinātnisko institūciju zinātnes izcilības un snieguma finansējuma nodrošinājums pētniecības specializācijas, izcilības un ietekmes stiprināšanai – vienotas akadēmiskās un zinātniskās karjeras (tenūras) reformas ieviešanai – 8 745 360 euro apmērā 2021. gadam, turpinot 2020. gadā iesākto projektu īstenošanu;

3) dalībai Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju attīstības programmās, tai skaitā Apvārsnis 2020, 2 178 805 euro apmērā.

LIZDA komentārs par IZM sniegto atbildi:

LIZDA vērs uzmanību, ka valsts finansējums augstskolu un koledžu pedagogu atalgojuma paaugstināšanai netika iekļauts 2020.g. budžetā. LIZDA panāca, ka augstskolu pedagogu darba alga 2020.gadā tiek paaugstināta no 1.septembra. Saņemot atbalstu no Latvijas Rektoru padomes, Latvijas Universitāšu asociācijas, Latvijas Koledžu asociācijas, Latvijas Ārstu biedrības, u.c. organizācijām, LIZDA 2020. gada 18. augustā izsludināja protesta akciju – piketu pie MK ēkas Rīgā, Brīvības bulvārī 36. Pēc Ministru kabineta pieņemtajiem Grozījumi MK 2016. gada 5. jūlija noteikumos Nr. 445 „Pedagogu darba samaksas noteikumi” (augstskolu/koledžu mācībspēku minimālā atalgojuma paaugstināšana atbilstoši grafikam 01.09.2020.), pikets tika atcelts.